

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 67 Yıl: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Doi Number:
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3692>

Volume: 12 Issue: 67 Year: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SET HALİNDE KULLANILAN "İSTANBUL" METOT KİTAPLARINDA OKUMA METİNLERİ VE METİN ALTI SORULARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

AN ASSESSMENT OF READING TEXTS AND SUB-TEXT QUESTIONS IN ISTANBUL METHOD BOOKS
USED AS SET IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Kübra AYDOĞAN**
Halil AYTEKİN***

Öz

Bu çalışmada Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti* özelindeki yayın grubunun B2 ders ve çalışma kitapları ele alınmıştır. Araştırma metot kitaplarında yer alan okuma metinlerinin, metin altı sorularının ve soru türlerinin özelliklerini tespit etmeye yönelik olarak yürütülmüştür. Mevcut araştırma, *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti* evreni içinden B2 ders ve çalışma kitabında yer alan 6 ünite ile sınırlandırılmıştır. Dil öğretimindedört temel beceriden birisi olan okuma becerisi de önemli bir yer tutar. Okuma anlama ve algılamaya yönelik olarak işleyen bir eylemdir. Bu yüzden, okuma, okunan bir metinden anlam çıkarma ve bunu yorumlama olarak tanımlanabilir. Okuma eyleminin gerçekleşebilmesi için yazılı bir metne ihtiyaç vardır. Okuma becerisi edinme aşamasında metnin anlaşılmasına ve sezdirilmesine yönelik alıştırmalara yer verilir. Okuma, okunan metnin anlaşılmasına imkân veren tüm uygulamaları içine alan bir süreci kapsar. Bu süreçte, yalnızca harfleri tanıyarak kelimeleri sese dönüştürme değil, bir algılama becerisi olan okuma eyleminin gerçekleşmesi ve yazarın iletmek istediği mesajın anlaşılması esastır. Ele alınan metot kitaplarında metni anlamaya imkân veren metin altı soruları ve bunların türleri irdelenmiş ve eksiklik veya yetersizlikler saptanarak gerekli değerlendirmeler yapılmış ve sonuçta bazı önerilerde bulunulmuştur. Çalışmada nitel araştırma metotlarından birisi olan döküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Okuma Becerisi, Metin Altı Soruları, *İstanbul*.

Abstract

In this study, B2 course and workbooks belonging to publication group of *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti*, which are used in the teaching of Turkish as a foreign language, are examined. The subject of the study consists of basic language skills, cultural transmission, reading texts, sub-text questions and standard units within these two books. In this research, not only the reading texts and the types of questions based on the text within these workbooks were determined, but also the cultural elements accompanying the texts were mentioned. *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti* in the coursebook of the B2 composed 6 sets have been selected. These units selected have been examined in 9 items. As a result of studying these books, the interview forms have been distributed to teachers teaching Turkish as a foreign language, all informations obtained have been evaluated by classification of similarities and differences. As a result: 'İstanbul' level at B2 used in the teaching of Turkish as a foreign language, the reading texts and the findings about the sub-text questions have been evaluated in the framework of a comparison. In addition, the deficiencies identified in both books, the positive and negative aspects of the books are tried to be determined in the comments and suggestions section.

Keywords: Turkish as a Foreign Language, Reading Skill, Text Questions, *İstanbul*.

* Bu çalışma, ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazar tarafından yürütülmüş ve savunulmuş olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fak. Fransız Dili ve Eğitimi Yük.Lis. mezunu kbraydgn06@gmail.com

*** Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fak. Fransız Dili Eğitimi haytekin@omu.edu.tr

1.GİRİŞ

Günlük hayatta, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan en önemli araç olan dil, toplumda önemli bir yere sahiptir. Akarsu'ya (1998) göre, "dil, sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir; düşünme ve düşünülünü aktarma dizgesidir" (13). Yabancı dil ise bireyin doğduğu çevrede konuşulan ve doğal olarak edindiği ana dilinden farklı olarak, çeşitli sebeplerle bilinçli ve planlı bir şekilde sonradan öğrendiği dildir (Yağmur, 2013, 183).

Tarihin bilinen ilk dönemlerinden beri gelişmiş, işlenmiş ve zenginleşmiş bir dil olarak karşımıza çıkan Türkçenin hem ana dili olarak hem yabancı dil olarak öğretimi konusunda yapılmış somut örnekler vardır (Karakuş, 2006, 12). Bu konuda söylenecek ilk örnek Divan-ü Lügat-it-Türk adlı başyapıttır. Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla hazırlanan ve Türk sözlükçülük tarihini başlatan Divan-ü Lügat-it-Türk, Türklerin o döneme ait kültürel özellikleri hakkında da bilgi vermekte ve yabancılara Türkçenin öğretiminde dilin kültür boyutunda da yararlanmaktadır. Kaşgarlı Mahmut'un bu eseri Türkçe-Türkçe tek dilli bir sözlük yazıp Türkçenin Arapça kadar zengin bir dil olduğunu göstermekten ziyade Türkçe-Arapça iki dilli bir sözlük yazıp Araplara Türkçeyi öğretmeyi amaçlamaktadır (Adıgüzel, 2010).

İlerleyen süreçte insanlar farklı sebeplere bağlı olarak ana dili dışındaki dilleri öğrenme ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaç zaman içerisinde yabancı dil öğreniminin bir alan olarak ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu yüzden "yabancı dil öğrenimi, kişinin ana dili dışında başka bir dil ve kültürle tanışması olarak tanımlanmıştır (Güzel ve Barın, 2014, 235). Son yıllarda ülkeler arasında her geçen gün daha da artan bilimsel, siyasal, ticari, kültürel, sanatsal vb. ilişkiler, çok dilliliği ve çok kültürlülüğü öne çıkarmış ve insanlar öğrendikleri yabancı dil sayesinde birbirlerini daha iyi tanıma şansı yakalamışlardır.

Türkçenin yabancılara öğretimi açısından kurumsal olarak atılmış ilk adım 1984 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde kurulan kısa adı TÖMER olan Türkçe Öğretim Merkezidir. Bu tarihten itibaren birçok üniversitede bu isim altında birçok merkez kurulmuştur. Kısa adı TÖMER olan bu merkezlerde Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nın belirlemiş olduğu dil düzeylerine göre öğretim yapılmaktadır. Bu düzeyler temel, orta ve ileri düzeylerden oluşmaktadır. Bu üniversiteler kurdukları merkezlerde genellikle kendi Türkçe öğretim setlerinden yararlanmaktadır. Bu setlerden bazıları şunlardır: *Ankara Üniversitesi Yeni Hitit Türkçe Öğretim Seti*, *Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti*, *İstanbul Türkçe Öğretim Seti*, *İzmir Türkçe Öğretim Seti*'dir. Bu setler haricinde Türkçe öğretimi üzerine özel sektörde hazırlanmış olan başka metot kitapları da bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; *Ebru Türkçe Öğretim Seti*, *Lale Türkçe Öğretim Seti*, *Ana Dilim Türkçe Öğretim Seti* gibi kaynaklardır.

Üniversitelerde kurulan Türkçe öğretim merkezleri dışında son zamanlarda Yunus Emre Enstitüsü'nün de yabancılara Türkçe öğretimi konusunda oldukça önemli çalışmaları görülmektedir. Türkçe öğretimi alanında ihtiyaçlara cevap verebilmek amacıyla bazı dernekler, enstitüler, vakıflar, kültür merkezleri de bu alanda faaliyet gösteren kurumlar arasında dikkat çekmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da büyük bir taleple karşı karşıyadır. Bu yüzden yurt dışında açılan kültür merkezleri ve Türkoloji bölümleriyle bu talep karşılanmaya çalışılmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti*, Doğu ile Batı arasında köprü konumunda olan ülkemizin kültürünü, düşünce tarzını aktaracak, en güncel dil öğretim yöntemleri ile hazırlanmış kapsamlı bir çalışmadır. *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti'nin* temel ilkesi Türkiye'nin resmi dili olan Türkçeyi en çağdaş metotlarla öğretmektir.

İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi tarafından hazırlanan "İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı" her seviye için bir ders kitabı, bir çalışma kitabı ve bir dinleme CD'sinden oluşmaktadır. Avrupa Ortak Dil Kriterleri'nde belirlenmiş dil seviyelerine göre düzenlenmiş olan öğretim seti A1, A2, B1, B2 ve C1 olmak üzere beş kitaptan oluşmaktadır. Öğretim seti seçilen konu alanlarına göre düzenlenmiş 6 üniteden oluşmaktadır. Her bir ünite 3 farklı alt konuya ayrılmış olup ünite başlarında öğretilmesi hedeflenen beceri, dilbilgisi ve kelime bilgileri verilmiştir. Ayrıca kültürel açıdan bakıldığında, her ünitenin sonunda Türk kültürüne ilişkin "Kültürden Kültüre" başlığı altında bir bölüm bulunmaktadır. Son olarak yine her ünitenin sonunda "Eğlenelim Öğrenelim, Neler Öğrendik ve Öz Değerlendirme" başlıkları altında ünite boyunca öğrenilen bilgilere yönelik ölçme-değerlendirme bölümleri yer almaktadır.

Bu çalışmada, Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında yaygın olarak kullanılan *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nde* yer alan metin altı sorularının Bloom Taksonomisi'nin bilişsel düzeylerine göre incelemesi yapılmıştır. Bloom'un bilişsel taksonomisi altı kattan oluşmaktadır. Eğitimde öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmek ve teşvik etmek için kullanılmaktadır. Bloom Taksonomisi, en basit bilişsel

öğrenmeden en derin öğrenmeye doğru altı seviyeden oluşmaktadır. Bunlar: Bilgi-Kavrama-Uygulama-Analiz-Sentez-Değerlendirme (Bloom, 1956) seviyeleridir.

Karakuş'a (2002) göre okuma metinleri ve metin altı sorularının hazırlanması sırasında, öğrencinin sorunun cevabını metinden olduğu gibi alarak, değişiklik yapmadan çekip çıkarması; metinde cevabı bulup onu kendi cümleleriyle ve yorumuyla ifade etmesi beklenir. Metin sonu sorularının yanıtları yüzey metinde yer alıyorsa yüzey metin soruları, soruların yanıtları doğrudan yüzey metinde geçmiyorsa ve tahmin gerektiriyorsa derin metin/tahmin soruları ve soruların yanıtları artalan bilgilerinin kullanılarak yorum ve değerlendirme yapılmasını gerektiren uzun yanıtlar gerektiriyorsa yorum/değerlendirme soruları olarak sınıflandırılır. Alt düzey bilişsel işlem gerektiren yüzey metin soruları genellikle "Ne, Nerede, Nasıl, Ne zaman, Kim?" türünde kullanılan sorulardan oluşmaktadır. Üst düzey bilişsel işlem gerektiren derin metin soruları metnin yüzeyinde bulunmaz ve genellikle "Konu nedir?, Ana düşünce nedir?, Ne anlatılmak istenmiştir?, Açıklayınız, Sıralayınız, Sınıflandırınız, İlişkilendiriniz, Özetleyiniz" türünde yöneltilen sorulardan oluşmaktadır. Üst düzey bilişsel işlem gerektiren yorum/değerlendirme soruları ise "Sizce, Size göre, Siz olsaydınız, Tartışınız, Yorumlayınız, Değerlendiriniz, Karşılaştırınız" şeklindedir. Ama bu tür kalıplar kitaplar içerisinde az bulunmaktadır. Derin metin soruları ve yorum/değerlendirme sorularının her ikisi de düşünmeye yönelik türden sorulardır. Derin metin sorularında sonuç olarak bir yargıya varılırken, yorum/değerlendirme sorularında bir yargı yoktur.

1.1. Araştırmanın amacı

İstanbul B2 ders ve çalışma kitaplarında yer alan okuma metinlerinin, metin altı sorularının, soru sayılarının ve türlerinin dağılımını incelemektir. Böylelikle İstanbul ders ve çalışma kitaplarının yeterliğine, eksik veya fazlalıklarına dikkat çekme amaçlanmaktadır.

1.2. Sınırlılıklar

İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi başta olmak üzere bazı üniversitelerin yabancılar Türkçe öğretimi merkezlerinde ders kitabı olarak kullanılan *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti*'nin, B2 seviyesi ders ve çalışma kitapları ile sınırlıdır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, problemleri yorumlayıcı bir şekilde ele alan, araştırma konularını kendi ortamları içinde değerlendirmeyi ilke edinen, "Niçin?, Nasıl, Ne Şekilde?", sorularına cevap arayan nitel araştırma modeli kullanılmıştır. "Nitel araştırmada, dokümanların o kültürün yapısına, onlara yüklenen anlamlara göre değerlendirilmesi önemlidir. Bunu yapabilmek için, araştırmacının o kültürü ve o dili çok iyi bilmesi gerekmektedir. Deyimler, atasözleri, benzetmeler, anlatımlar vb. o kültürün yapısı içinde ele alınmalıdır"(Sönmez, G. Alacapınar, 2013, 84). Araştırma verileri, nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, 189). Çalışma sürecinde, literatür taraması yapılmış ve daha önce yayımlanmış kaynaklardan yararlanılmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan kitaplar okutulan üniversitelerden temin edilmiş ve bu kitaplar doküman incelenmesi yöntemiyle incelenmiştir.

1.4. Araştırmanın Problemi

Yabancı dil öğretiminde kullanılan İstanbul B2 ders ve çalışma kitaplarının okuma metinleri, metin altı soruları, soru sayıları ve türleri uygun ve yeterli midir? sorusuna cevap aranmıştır.

2. BULGULAR VE YORUMLAR

Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitabının Okuma Becerisi Kapsamında Değerlendirilmesi

Bu bölümde *İstanbul* ders ve çalışma kitabının metin altı soru sayıları, nitelikleri ve soru tipleri açısından değerlendirmeler yapılmıştır.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti B2 Ders Kitabının Soru Sayıları, Soru Nitelikleri ve Soru Tiplerine Göre Dağılımı

Soru sayıları, nitelikleri ve soru tiplerinin dağılımı Tablo 1, 2 ve 3'te verilmiştir.

Tablo 1: İstanbul B2 Ders Kitabı Soru Sayısı ve Ortalamaları

Metin Türü	Metin Sayısı	Soru Sayısı	Ortalama Soru Sayısı
Anlatı/Öyküleyici	4	30	7,5
Bilgilendirici	14	126	9
TOPLAM	18	156	16,5

Tablo 1'e göre anlatı/öyküleyici türdeki dört metinde yer alan 30, bilgilendirici türdeki 14 metinde yer alan 126 sorunun kavrama türüne göre dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir. *İstanbul* ders kitabında yer alan okuma metinlerinin çoğunluğunun bilgilendirici nitelikte olması kitaba bir tekdüzelik vermektedir. Bu bağlamda okuma metinlerinin aynı konular ve türler üzerinde yazılması yerine, çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Okuma metin türleri geliştirildiği takdirde hem öğrencilerin daha çok dikkatini çekmesini hem de sıkılmalarını sağlar. Ayrıca okuma metinleri, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır. Metinlerin, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.

Tablo 2: İstanbul B2 Ders Kitabı Soruların Niteliklerine Göre Dağılımı

Bilişsel Düzey/ Soru Türü		Metin Türüne Göre Soru Sayısı		Ortalama Soru Sayısı	
		Anlatı	Bilgilendirici	Anlatı	Bilgilendirici
Alt Düzey Bilişsel İşlem	Yüzeysel Sorular	21	100	5,25	7,1
Üst Düzey Bilişsel İşlem	Derin Metin/Tahmin Soruları	4	4	1	0,3
	Yorum Değerlendirme Soruları	5	21	1,25	1,5
TOPLAM		9	25	2,25	1,8

Tablo 2'ye göre; anlatıcı/öyküleyici türdeki 30 sorunun 21'inde yüzeysel metin, 4'ünde derin metin ve 5'inde yorum/değerlendirme türü soruları yer almaktadır. Bilgilendirici türdeki 126 sorudan 100'ü yüzeysel metin, 4'ü derin metin ve 21'i yorum/değerlendirme sorularından oluşmaktadır. Öğrenenleri düşünmeye yöneltten sorulara pek fazla yer verilmemiştir. Soruların cevaplarının geneli metin içerisinde hemen fark edilmektedir. Bu yüzden üst düzey bilişsel işlem gerektiren sorular açısından zayıf kalmıştır. Öğrenciyi düşündüren ve yorum yapmasını sağlayan soru tiplerinin sayılarının artırılması, bir yandan kavramayı kolaylaştırırken diğer yandan da ölçme ve değerlendirmeye katkı sağlar. Öğrenci cevabı metin içerisinde olan soruyu çok az zihinsel çaba harcayarak cevaplayabilir. Bu tür bir soru öğrencide eleştirel düşüncenin gelişmesine asgari seviyede yardımcı olur. Çünkü tek metine hatta çoğu kez tek bir cümle veya paragrafa bağlılık vardır ve cevap açıkça verilmiştir. Alternatif görüşleri harekete geçirme imkânı yoktur. Cevabı metin dışında olan sorular, eleştirel düşüncüyü geliştiren sorulardır.

Tablo 3: İstanbul B2 Ders Kitabı Soru Tiplerine Göre Dağılımı

Soru Tipleri:	Metin altı Soru Sayıları	Ortalama Soru Sayısı
Açık Uçlu Sorular	57	36,8
Boşluk Doldurulmalı Sorular	14	9
Doğru/Yanlış Tipi Sorular	57	36,8
Eşleştirmeli Sorular	8	5,2
Çoktan Seçmeli Sorular	19	12,2
TOPLAM	155	100

Tablo 3'e göre 155 soru tipinin 57'si açık uçlu, 14'ü boşluk doldurmalı, 57'si doğru/yanlış tipi 8'i eşleştirmeli ve 19'u çoktan seçmeli metin altı sorularından oluşmuştur. Kitap içerisinde eşleştirme, çoktan seçmeli doğru/yanlış sorularına daha çok yer verilmesi öğrencide ki şans faktörünü daha çok artırıp soruyu bilmeden cevapladığında bile doğru cevabı bulma olasılığı %50'dir. Bu şartlarda da öğrencinin konuyu kavrayıp kavramadığı tespit edilemez. Bu yüzden kitap içerisinde açık uçlu sorulara daha fazla yer verilmesi; eşleştirme, doğru/yanlış, boşluk doldurma ve çoktan seçmeli sorular üzerinde daha ölçülü dağılım yapılması ölçme ve değerlendirme açısından daha faydalıdır. Çünkü metin sonrası sorular konu hakkında öğrenilenleri artırmakla kalmayıp farklı konularda da öğrenmeye imkân sağlamaktadır.

İstanbul Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan *İstanbul B2* ders kitabında anlatıcı/öyküleyici türüne ilişkin ortalama soru sayısı 7,5, bilgilendirici metin türüne ilişkin ortalama soru sayısı 9'dur. Ders kitabında anlatıcı/öyküleyici türüne ilişkin yüzey metin ortalama soru sayısı 5,25, derin metin ortalama sayısı 1 ve yorum/değerlendirme ortalama soru sayısı 1,25'tir. Bilgilendirici metin türüne ilişkin yüzey metin ortalama soru sayısı 7,1, derin metin ortalama soru sayısı 0,3 ve yorum/değerlendirme ortalama soru sayısı 1,5'tir. Anlatıcı/öyküleyici metin türüne ilişkin soruların ortalama 5,25'i alt düzey bilişsel işlem gerektiriyorken, 2,25'i üst düzey bilişsel işlem gerektirmektedir. Bilgilendirici metin türüne ilişkin soruların ortalama 7,1'i alt düzey bilişsel gerektiriyorken, 1,8'i üst düzey bilişsel işlem gerektirmektedir.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti B2 Çalışma Kitabının Soru Sayıları, Soru Nitelikleri ve Soru Tiplerine Göre Dağılımı

Soru sayıları, nitelikleri ve soru tiplerinin dağılımı Tablo 4, 5 ve 6'da verilmiştir.

Tablo 4: *İstanbul B2 Çalışma Kitabı Soru Sayısı ve Ortalamaları*

Metin Türü	Metin Sayısı	Soru Sayısı	Ortalama Soru Sayısı
Anlatı/Öyküleyici	3	12	4
Bilgilendirici	15	84	5,6
TOPLAM	18	96	9,6

Tablo 4'e göre anlatı/öyküleyici türdeki 3 metinde yer alan 12, bilgilendirici türdeki 15 metinde yer alan 84 sorunun kavrama türüne göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir. *İstanbul* çalışma kitabında yer alan okuma metinlerinin çoğunluğunun bilgilendirici nitelikte olması kitaba bir tekdüzelik vermektedir. Bu bağlamda okuma metinlerinin aynı konular ve türler üzerinde yazılması yerine, çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Tablo 5: *İstanbul B2 Çalışma Kitabı Soruların Niteliklerine Göre Dağılımı*

Bilişsel Düzey/ Soru Türü		Metin Türüne Göre Soru Sayısı		Ortalama Soru Sayısı	
		Anlatı	Bilgilendirici	Anlatı	Bilgilendirici
Alt Düzey Bilişsel İşlem	Yüzey Metin Soruları	12	62	4	4,1
Üst Düzey Bilişsel İşlem	Derin Metin/ Tahmin Soruları	0	21	0	1,4
	Yorum Değerlendirme Soruları	0	1	0	0,1
TOPLAM		12	84	4	5,56

Tablo 5'e göre anlatıcı/öyküleyici türdeki 12 sorunun 12'si yüzey metin olup derin metin ve yorum/değerlendirme metin türüne ilişkin soru yöneltilmemiştir. Bilgilendirici türdeki 84 sorudan 62'si yüzey metin, 21'i derin metin ve 1'i yorum/değerlendirme sorularından oluşmaktadır. Üst düzey bilişsel

işlem sorularının alt düzey bilişsel işlem sorularına göre daha az olduğundan üst düzey bilişsel işlem sorularının sayısının artırılmasında yarar vardır.

Tablo 6: İstanbul B2 Çalışma Kitabı Soru Tiplerine Göre Dağılımı

Soru Tipleri	Metin altı Soru Sayıları	Ortalama Soru Sayısı
Açık Uçlu Sorular	39	44,3
Boşluk Doldurmalı Sorular	21	23,9
Doğru/Yanlış Tipi Sorular	13	14,8
Eşleştirmeli Sorular	10	11,3
Çoktan Seçmeli Sorular	5	5,7
TOPLAM	88	100

Tablo 6'ya göre 88 soru tipinin 39'u açık uçlu, 21'i boşluk doldurmalı, 13'ü doğru/yanlış tipi 10'u eşleştirmeli ve 5'i çoktan seçmeli metin altı sorularından oluşmaktadır. Çalışma kitabı içerisinde açık uçlu, eşleştirme, doğru/yanlış, boşluk doldurma ve çoktan seçmeli sorular üzerindeki dağılımın hemen hemen eşit olduğu gözlemlenmiştir. Niceliksel açıdan bakıldığında bu durum öğrenci için olumlu gibi düşünülebilir. Ancak bu durum soruların niteliksel açıdan desteklenmediği sürece pek de yararlı olmaz. Çünkü önemli olan soruların sayısı değildir, niteliğidir.

İstanbul B2 çalışma kitabında ise anlatıcı/öyküleyici türüne ilişkin ortalama soru sayısı 4, bilgilendirici metin türüne ilişkin ortalama soru sayısı 5,6'dır. Çalışma kitabında anlatıcı/öyküleyici türüne ilişkin yüzey metin ortalama soru sayısı 4, derin metin ve yorum/değerlendirme ortalama soru sayısı olmadığı için yüzdelik verilmemiştir. Bilgilendirici metin türüne ilişkin yüzey metin ortalama soru sayısı 4,1, derin metin ortalama soru sayısı 1,4 ve yorum/değerlendirme ortalama soru sayısı 0,06'dır. Anlatıcı/öyküleyici metin türüne ilişkin soruların ortalama 4'ü alt düzey bilişsel işlem gerektiriyorken, üst düzey bilişsel işlem sorusu olmadığı için yüzdelik verilmemiştir. Bilgilendirici metin türüne ilişkin soruların ortalama 4,1'i alt düzey bilişsel gerektiriyorken, 1,46'sı üst düzey bilişsel işlem gerektirmektedir.

İstanbul Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan İstanbul B2 ders ve çalışma kitabında alt düzey bilişsel becerileri geliştirmeyi amaçlayan soru sayısı üst düzey bilişsel becerileri geliştirmeyi amaçlayan sorulardan tüm metin türleri içerisinde daha çok olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan, ders ve çalışma kitaplarındaki soru sayısı ortalamaları, soruların niteliklerine ve soru tiplerine göre dağılımı ele alınmaktadır. Anlatı/öyküleyici ve bilgilendirici metin türüne ilişkin ortalama soru sayısının hemen hemen eşit olduğu, anlatı/öyküleyici ve bilgilendirici metin altı soruların daha çok alt düzey bilişsel işlem yapmayı gerektiren sorulardan oluştuğu, şiir türüne ilişkin herhangi bir çalışmaya yer verilmediği tespit edilmiştir. Soru tiplerine gelince ise İstanbul ders ve çalışma kitabında (B2) toplamda 243 sorudan; 96'sı açık uçlu, 35'i boşluk doldurma, 70'i doğru/yanlış, 18'i eşleştirme ve 24'ü çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Okumaya yönelik soru sayıları, nitelikleri ve soru tiplerinin dağılımı neticesinde önemli olan, anlamamanın gerçekleşip gerçekleşmediğidir. Eğer çözümleme ve anlama gerçekleşmemişse okuma amacına ulaşmamış demektir. Okuma etkinliğinin amacı, okunanı anlamaktır. Bir kimse, okuduğu bir metnin analiz ve sentezini yapabiliyor, metni yorumlayabiliyor ve tüm bunları kendisine ait cümlelerle ifade edebiliyorsa okuduğunu kavramış demektir. Öğrencilerin, okuduklarını anlayabilmeleri kelimeleri tanıyarak anlamı kavramalarına bağlıdır. Bundan hareketle öğrenciye düşen, okunan metindeki fikirlere karşı en uygun tepkiyi göstermek, kazanılan fikirleri kullanmak ve uygulamaktır. Bir öğrenci, bir metni okuduktan sonra metinden edindiği fikri, benzer fikirlerle karşılaştırabilmeli, bilinmeyen kelimelerin anlamlarını sezgi yoluyla çıkarabilmeli, metin ve metin yazarı hakkında bir kanya varabilmelidir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yazılmış metot kitaplarının sayısı günden güne artış göstermektedir. Bir makale formatı içerisinde bu alana yönelik kitapların her birine değinilemeyeceği için, çalışma İstanbul Yabancılar İçin Ders ve Çalışma Kitabı'yla sınırlandırılmış ve bu kitabın sadece okuma metinleri, metin altı soruları ve soru dağılımları üzerine yoğunlaşmıştır. Özellikle bu kitabın tercih edilmesinin sebebi ise kurumun kurumsal bir kimliğe sahip olmasındandır.

Yapılan araştırma sonucunda şunlar tespit edilmiştir.

- Yabancı dil öğretimi alanında hazırlanmış ve geliştirilmiş uluslararası standartlar açısından değerlendirdiğimizde titizlikle hazırlanmış bir eserdir.
- *İstanbul* ders kitabında her okuma metni öncesinde hazırlık çalışması adı altında birbirinden bağımsız etkinlikler verilmiş ve ders kitabının hazırlık çalışmalarının kapsamlı bir şekilde tasarlandığı tespit edilmiştir. Hazırlık çalışmaları öğrencinin okuma öncesinde fikirlerini almaya ve onları derse hazırlamaya yönelik bir ön çalışma gibi görülebilir.
- İstanbul Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan *İstanbul B2* ders ve çalışma kitaplarında yer alan okuma metinleri sonrasında okuma becerisine yönelik verilmiş olan metin altı soruların doğrudan parçalarla bağlantılı olduğu anlatı/öyküleyici ve bilgilendirici metin altı soruların daha çok alt düzey bilişsel işlem yapmayı gerektiren sorulardan oluştuğu, şiir türüne ilişkin herhangi bir çalışmaya yer verilmediği belirlenmiştir.
- *İstanbul* ders ve çalışma kitabında (B2) toplamda 243 sorudan 96'sı açık uçlu, 35'i boşluk doldurma, 70'i doğru/yanlış, 18'i eşleştirme ve 24'ü çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır.

Öneriler

- Ünitelerin başlangıcında okuma metinlerine ait verilen sorular yeterli değildir. Öğrencinin dikkatinin çekilmesi için bu soru sayıları artırılabilir.
- Metin altı sorusu olarak verilen eşleştirme etkinliklerine yer verilmelidir. Bunlar hem kelime hazinesi edinimine hem de öğrenilenlerin kalıcı olmasına olanak tanır.
- Kitap içerisinde eşleştirme, doğru/yanlış, boşluk doldurma ve çoktan seçmeli sorular üzerinde daha ölçülü dağılım yapılması ölçme ve değerlendirme açısından faydalı olacaktır.
- Diğer yandan, açık uçlu soruların kitap içerisinde de yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Genelde öğrenciyi düşündüren ve yorum yapmasını sağlayan bu soru tipinin artırılması gerekir.
- Metot kitaplarında okuma metinlerinin çok uzun olmaması gerekir. Çok uzun metinler daha ilk bakışta öğrenenin gözünü korkutur.

KAYNAKÇA

- Açık, Fatma (2008). Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretilirken karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Bildirisi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Lefkoşa.
- Adıgüzel, M. Sani (2010). Kaşgarlı Mahmut'un Türkçe öğretim yöntemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 27-35.
- Akarsu, Bedia (1998). *Dil-kültür bağlantısı*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives, the classification of educational goals, handbook I: Cognitive Domain*. New York: David McKay Company.
- Bölükbaş, Fatma; Gedik, Enver; Göçen, Gökçen vd. (2014). *İstanbul yabancılar için Türkçe B2 ders kitabı*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Bölükbaş, Fatma; Gedik, Enver; Göçen, Gökçen vd.. (2014). *İstanbul yabancılar için Türkçe B2 çalışma kitabı*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Göçer, Ali (2009). Türkiye'de Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen liseöğrencilerinin hedef dile karşı tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 4(8), 1288-1313.
- Güzel, Abdurrahman ve Barın, Erol. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karakuş, İdris (2006). *Atatürk dönemi eğitim sisteminde Türkçe öğretimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karakuş, İ. (2002). *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Anıtepe Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel. ve G. Alacapınar, Füsün (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yağmur, Kutlay (2013). *Dil öğretiminde anadili, ikinci dil ve yabancı dil kavramları, yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.